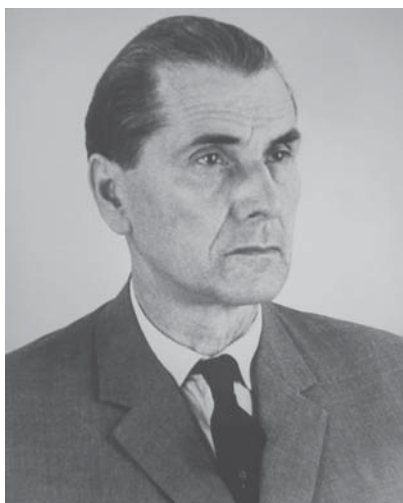

Četrdeseta obljetnica smrti prof. dr. Joze Budaka (1902. – 1966.)

Piše: doc. dr. sc. Simeon GRAZIO, dr. med.

Prije 40 godina umro je dr. Jozo Budak, predstojnik Zavoda za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, sveučilišni profesor i direktor Škole za fizikalnu medicinu u Zagrebu.

Rođen je 6. lipnja 1902. g. u Vardištu kod Višegrada (Bosna i Hercegovina), kao prvi od 13-ero braće. Osnovu školu završio je u Rakitnu, a gimnaziju je pohađao u Mostaru i Beogradu. Nakon mature radio je kao učitelj u Lici, te kao dnevničar u radionici Državnih željeznica u Zagrebu, da bi mogao skupiti sredstva za studiranje. Medicinski fakultet završio je u Grazu. Nakon završenog staža nije dobio mjesto pa je do 1933. godine volontirao na Internom odjelu Bolnice milosrdnih sestara u Zagrebu. Od 1936. do 1938. usavršavao se iz područja fizikalne medicine, najprije u Beču, kod profesora Kowarschika, gdje ostaje jednu godinu, a zatim u Bad Homburg-Frankfurtu na Majni (Univ. Institut für Quellenforschung u. Bäderlehre, Bad Homburg, Univ. Institut für Physikalische Therapie), kod profesora Lamperta. Osim toga, završio je tečaj kod profesora Linkea (Univ. Institut für Meteorologie). Zatim radi u Institut für physikalische Grundlagen der Medicin kod profesora Rajewskyja. Iz Frankfurta odlazi u Wiesbaden u Städt. Forschung Institut für Bäderkunde u Stoffwechsel, a nakon toga u Pariz, gdje je radio na klinici profesora Carnota, i to na odsjeku prof. Duhema. Godine 1939. postaje specijalist fizikalne terapije, balneologije i klimatologije, kao prvi specijalist te struke u nas.

Od 1. ožujka 1940. vodio je Odsjek za fizikalnu terapiju. Odvajanjem od Interne klinike, postaje samostalni Odjel za fizikalnu medicinu i reumatologiju, koji je službeno otvoren 19. travnja 1941. Djeluje u tadašnjoj III. kući bolnice (današnja zgrada Klinike za unutarnje bolesti), s 12 postelja i kabinetom za elektroterapiju, a zatim se širi i na IV. kuću (današnja zgrada Klinike za očne bolesti) s još šest postelja i laboratorijem. To je bio prvi takav odjel na ovim prostorima. God. 1942. profesor Budak samostalno započinje predavati fizikalnu terapiju na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, 1943. izabran je za docenta, a poslije i za profesora na Katedri za klimatobalneologiju. Zbog suradnje s narodnooslobodilačkim pokretom bio je uhićen i zatvoren potkraj 1944. Nakon uspostave nove vlasti ponovno preuzima vođenje Odjela i nastavničko mjesto na fakultetu. Sljedećih 20 godina vrlo je aktivno radio na organizaciji službe rehabilitacije u našoj zemlji. Svjestan da nema napretka i uspjeha struke bez stručnoga kadra 1947. osniva školu za fizikalnu medicinu i rendgen, prvu i nekoliko godina jedinu takve vrste na našim prostorima. Škola je 1957. proširena odsjekom medicinskih elektroničara i radnih terapeuta.

Godine 1958. profesor Budak osniva Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Hrvatske i njegov je prvi direktor. Sav svoj rad, svoju neiscrpnu energiju, organizatorske sposobnosti i veliki trud uložio je u napredak toga zavoda.

Profesor Budak je razvio vrlo intenzivan eksperimentalni rad u liječenju reumatskih bolesti. Istraživao je i terapijski primjenjivao visokofrekventne struje, mehanoenergiju (liječenje zvukom), kratki val, ultraljubičasto zračenje, te niskofrekventne struje u dijagnostici. Još 1942. konstruirao je prvi aparat za elektrogimnastiku. U sklopu ustanove koju je vodio organizirao je laboratorij za eksperimentalnu rehabilitaciju. U istraživanjima je zagovarao koncept liječenja i rehabilitacije čovjekovim mentalnim i fizičkim zdravljem, osobito liječenje radom, te je glavni inicijator osnutka i organizator društva „Dug život u radu“. Predložio je novu koncepciju u razvijanju većih mentalnih mogućnosti čovjeka, s ranim osposobljavanjem memorije. Ta je koncepcija prvi put praktično primijenjena u konstrukciji eksperimentalne elektroničke učione (EEU) u laboratoriju Zavoda za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, koja je počela s radom još 1963. prema njegovim idejama, a prva je učionica za programiranu nastavu realizirana u nas. Godine 1961. godine za Zavod nabavlja elektromiografski aparat, prvi na području tadašnje Jugoslavije. Posljednji eksperimentalni radovi profesora Budaka odnose se na biologiju invaliditeta. Ukupno je objavio 18 znanstvenih i stručnih radova iz područja fizikalne medicine, reumatologije,

defektologije, rehabilitacije i pedagogije. Prema dostupnim podacima, održao je 58 stručnih predavanja na raznim kongresima, seminarima, sastancima itd.

Bio je u stalnom kontaktu s poznatim stručnjacima iz područja rehabilitacije i fizikalne medicine u Europi i u Americi. Usavršavao se u Londonu, u Danskoj i u Poljskoj, studirajući organizaciju i nove metode rehabilitacije i nastojeći ih prenijeti u našu zemlju prilagođivao ih našim uvjetima. Veliki profesor Rusk, kao i profesor Safford te ostali stručnjaci iz SAD-a i ostalih zemalja, uvijek su se povoljno izjašnjavali o njegovu radu, nazivajući ga pioninom rehabilitacije. U pismu kojim povodom njegove smrti izražava sućut, profesor Rusk navodi da je smrću prof. Budaka rehabilitacija u svijetu izgubila jednog od svojih velikih vođa.

Zbog svojih stručnih i organizacijskih sposobnosti, a na poziv Ministarstva narodnog zdravlja Crne Gore, 1949. osniva peloidno i mineralno lječilište Igalo kod Herceg-Novoga.

Profesor Budak je bio vrlo aktivan u mnogim stručnim organizacijama i društvima. Godine 1958. postaje članom Savezne komisije za rehabilitaciju. Od osnutka je bio rukovoditelj Savezne sekcije za rehabilitaciju fizičkih invalida Saveza društva defektologa Jugoslavije. Tri godine bio je predsjednik stručnog savjeta Saveznog odbora gluhih Jugoslavije, član stručnog savjeta Glavnog odbora slijepih Hrvatske, član Komisije za unapređenje nastave na srednjim stručnim školama u Zagrebu, član Republičkog odbora društva za pomoć mentalno nedovoljno razvijenih osoba Hrvatske. Bio je predsjednik komisije za profesionalnu i socijalnu rehabilitaciju Republičkog odbora Društva za pomoć mentalno nedovoljno razvijenih osoba. Bio je član, predsjednik ili rukovoditelj 13 raznih stručnih komisija i društava.

Zbog svojeg dugogodišnjeg rada, sposobnosti za suradnjom, nesebičnoga pomaganja bližnjemu, humanosti i stručnosti dobio je brojne nagrade, priznanja i pismene pohvale.

Plodna, bogata i stručna znanstvena i organizacijska djelatnost profesora Budaka zalog je i inspiracija za buduće generacije Klinike za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Kliničke bolnice „Sestre milosrdnice“, kao i za stručnjake iz područja fizikalne medicine i rehabilitacije, uopće.

Literatura:

1. Sabol-Videc R. Prof.dr. Jozo Budak (6.VI. 1902. – 26. IV. 1966.) – in memoriam. Liječ. vjesnik 1966;88:894-896.
2. Gračanin F. Klinika za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju. Anali Klin Bol Dr M Stojanović 1985;24 (posebno izdanje br. 2):40-44.
3. Hrvatski biografski leksikon. Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, svezak 2, Zagreb 1989:420-421.
4. Jajić I. i sur. Klinika za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju, Klinička bolnica „Sestre milosrdnice“, Spomenica, Zagreb 1996:3-9.
5. Sušec T. Historical review. Acta Clinica Croatica 2006;45.